

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра природничо-наукової підготовки

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркового освітнього компонента

«Психологія взаємин батьків з дітьми різних вікових категорій»
(назва навчальної дисципліни)

Рівень освіти

перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

Спеціальність

для усіх спеціальностей
(код і найменування спеціальності)

Дніпро-2024

Робоча програма вибіркового освітнього компонента «Психологія взаємин батьків з дітьми різних вікових категорій» для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей.

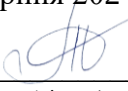
Розробник:

Первий Віктор Станіславович, доктор медичних наук, професор кафедри природничо-наукової підготовки

(вказати ПІБ авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

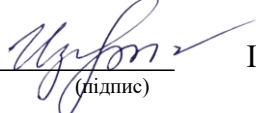
Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри природничо-наукової підготовки

Протокол від «26» серпня 2024 року № 01

Зав. кафедри Аліна ТЕПЛИЦЬКА, к. пед. н.
(підпис)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «28» серпня 2024 року

Завідувач навчально-методичного відділу

(підпис)

Інна ЗЕРКАЛЬ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова	
Мова викладання	українська	
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	вихідна	
Загальний обсяг годин / кредитів	120/4	
Кількість змістовних модулів	2	
Годин на аудиторне вивчення	30	8
Годин на самостійне вивчення	60	82
Форма підсумкового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія взаємин батьків з дітьми різних вікових категорій» є вивчення і систематизація досягнень вітчизняних і зарубіжних досліджень у галузі вікової та сімейної психології; формування світоглядних компетенцій сімейного психолога, які є пріоритетними в системі соціально-психологічної реабілітації осіб з порушеннями комунікацій в сімейній сфері, що відповідають сучасним гуманістичним тенденціям і державній політиці Української держави.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Психологія взаємин батьків з дітьми різних вікових категорій» є:

- ознайомлення здобувачів другого магістерського рівня з історичними етапами становлення вікової та сімейної психології;
- оволодіти основними категоріями та поняттями вікової та сімейної психології;
- вивчення фундаментальних понять проявів взаємовідносин батьків з дітьми різних вікових категорій;
- узагальнення основних сімейних дисфункцій;
- розгляд уявлень про сімейні стосунки;
- сприяти вирішенню питань побудови та організації міжособистісної взаємодії в сім'ї;
- ознайомлення з особливостями комунікацій пацієнтів батьків з дітьми різних вікових категорій.

3. Заплановані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психологія взаємин батьків з дітьми різних вікових категорій» студент повинен **знати**:

- сучасні тенденції розвитку психологічної галузі та аналізувати їх;
- тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки психолога;
- закони та способи міжособистісної взаємодії психолога та клієнта;
- методики та стандартні схеми опитування та фізикального обстеження пацієнта;
- методики оцінювання психічного стану дитини, підлітка і дорослого;
- основні нормативні документи, які регламентують діяльність психотерапевта;
- основні обмеження життєдіяльності та принципи визначення особистісної декомпенсації;
- ефективність різних форм організації надання психологічної допомоги.

Уміти:

- визначати необхідний режим праці та відпочинку при наданні психологічної допомоги батькам та дітям;
- визначати негативні фактори навколишнього середовища; аналізувати стан здоров'я певного контингенту; визначати наявність зв'язку між станом навколишнього середовища та станом здоров'я певного контингенту; розробляти профілактичні заходи на підставі даних про зв'язок між станом навколишнього середовища та станом здоров'я певного контингенту;
- здійснювати аналіз особливостей сімейних комунікацій населення, виявляючи групи ризику, території ризику, час ризику, фактори ризику. Проводити оцінку впливу соціально-економічних та біологічних детермінант на здоров'я індивідуума та сім'ї;
- організовувати роботу соціально-психологічного персоналу; формувати раціональні соціально-психологічні маршрути клієнтів; організовувати взаємодію з колегами, організаціями та установами; застосовувати інструменти просування психологічних послуг;
- формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності;

- дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю;
- організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальні питання етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 1. Раннє дитинство. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми раннього віку.

Психологічна характеристика розвитку дитини в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку. Особливості спілкування в ранньому віці. Розумовий розвиток дітей раннього віку. Криза трьох років. Негативізм. Впертість. Норовливість дитини. Знецінювання.

Особливості побудови взаємовідносин батьків з дітьми раннього віку.

Література [2, 4-6, 9, 12, 13]

Тема 2. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми дошкільного віку.

Загальна характеристика дошкільного віку. Предметна гра. Рольова гра. Гра за правилами. Спілкування в сім'ї. Мовне та емоційне спілкування. Стилі спілкування дорослих з дитиною. Практичне оволодіння мовою і осмисленість мови. Сенсорний розвиток. Загальна характеристика розвитку мислення. Моральний розвиток дошкільника. Криза семи років.

Особливості побудови взаємовідносин батьків з дітьми дошкільного віку.

Література [1, 3-7]

Тема 3. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми молодшого шкільного віку.

Психологічна готовність дитини до навчання у школі. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Навчальна діяльність. Інші види діяльності в молодшому шкільному віці. Вплив учіння на розумовий розвиток дитини. Особливості спілкування молодшого школяра. Стилі спілкування, які пропонуються дорослими в сім'ї та у школі.

Особливості побудови взаємовідносин батьків з дітьми молодшого шкільного віку.

Література [4,7,9]

Тема 4. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми підліткового віку.

Соціальна ситуація розвитку в підлітковому віці. Фізіологічні особливості розвитку підлітка. Криза підліткового віку та підходи до її аналізу. Провідна діяльність у підлітковому віці. Навчальна діяльність підлітків. Розумовий розвиток в підлітковому віці. Розвиток особистості в підлітковому віці.

Особливості побудови взаємовідносин батьків з дітьми підліткового віку.

Література [14]

Змістовий модуль 2.

Прикладні аспекти етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 5. Специфічні проблеми юнацького віку. Особливості взаємовідносин дітей юнацького віку з батьками.

Криза юнацького віку. Загальна характеристика юнацького віку. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці. Професійне самовизначення. Провідна діяльність в юнацькому віці. Розвиток особистості в ранній юності. Екзистенціальна криза юнацького віку. Інтелектуальний розвиток в юності. Особливості спілкування в юнацькому віці.

Особливості побудови взаємовідносин дітей юнацького віку з батьками.

Література [6,10]

Тема 6. Кризи раннього дорослого віку. Особливості взаємовідносин дітей раннього дорослого віку з батьками.

Розвиток особистості в дорослому віці. Поняття дорослості і критерії досягнення дорослості.

Криза тридцяти років. Моделі поведінки жінок. Моделі поведінки чоловіків.

Криза середини життя.

Особливості побудови взаємовідносин дітей раннього дорослого віку з батьками.

Література [7,11]

Тема 7. Особливості взаємовідносин дітей з батьками у зрілому дорослому віці.

Загальна характеристика зрілого дорослого віку. Зміни фізичного розвитку в зрілому дорослому віці. Менопауза і клімакс. Розвиток когнітивної сфери в зрілому дорослому віці. Розвиток сенсорних функцій відчуття та сприйняття. Особливості розвитку інтелекту. Стосунки з дорослими дітьми. Стосунки з літніми батьками. Виконання ролі бабусі чи дідуся. Зміни в сім'ї. Відтворення сім'ї. Дружні стосунки в зрілому дорослому віці. Особливості Я-концепції у зрілому дорослому віці.

Особливості побудови взаємовідносин дітей з батьками у зрілому дорослому віці.

Література [2, 4-6, 9]

Тема 8. Специфічні проблеми літнього віку. Особливості взаємовідносин дітей з батьками похилого віку.

Розвиток сімейних стосунків у старості. Особливості Я-концепції у старості. Завдання розвитку в похилому віці. Типології особистості в період старості.

Особливості побудови взаємовідносин дітей з батьками похилого віку.

Література [2, додаткова літ-ра]

Підсумковий модульний контроль

Залік

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											Форма контролю	
	Денна форма												
	Усього						Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	с	ср		л	п	лаб	с		ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.													
Загальні питання культурально-центрованого консультування.													
1. Раннє дитинство. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми раннього віку.	13	2	2			9	15	2				13	У
2. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми дошкільного віку. Психологічне консультування дошкільників та їх батьків.	15	2	4			9	15		2			13	У, ПК
3. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми молодшого шкільного віку. Психологічне консультування молодших школярів та членів їх родини.	13	2	2			9	13					13	У, ПК
4. Особливості взаємовідносин батьків з	15	4	2			9	17		2			15	К

дітьми підліткового віку. Психологічне консультування підлітків та їх батьків.													
Разом 1 модуль:	56	10	10			36	60	2	4			54	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.													
Прикладні аспекти культурально-центрованого консультування.													
5. Специфічні проблеми юнацького віку. Особливості взаємовідносин дітей юнацького віку з батьками. Психологічне консультування осіб юнацького віку та членів їх сім'ї.	12	2	2			8	12	2				10	
6. Кризи раннього дорослого віку. Особливості взаємовідносин дітей раннього дорослого віку з батьками. Психологічне консультування осіб дорослого віку з питань гармонізації взаємовідносин з батьками.	12	2	2			8	10					10	У
7. Особливості взаємовідносин дітей з батьками у зрілому дорослому віці.	12	2	2			8	10					10	Т
8. Специфічні проблеми літнього віку. Особливості взаємовідносин дітей з батьками похилого віку. Психологічне консультування з питань гармонізації взаємовідносин з батьками похилого віку.	13	2	3			8	14	2				12	Т
9. Психологічне консультування з питань адиктивної поведінки дітей.	15	4	4			7	14		2			12	У
Разом 2 модуль	64	12	13			39	60	4	2			54	
Усього годин	120	22	23			75	120	6	6			108	

6. Теми лекцій

№№ п/п	Тема	Кількість годин (денне)	Кількість годин (заочне)
1.	Раннє дитинство. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми раннього віку.	2	2
2.	2. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми дошкільного віку. Психологічне консультування дошкільників та їх батьків.	2	

3.	Особливості взаємовідносин батьків з дітьми молодшого шкільного віку. Психологічне консультування молодших школярів та членів їх родини.	2	
4.	Особливості взаємовідносин батьків з дітьми підліткового віку. Психологічне консультування підлітків та їх батьків.	4	
5.	Специфічні проблеми юнацького віку. Особливості взаємовідносин дітей юнацького віку з батьками. Психологічне консультування осіб юнацького віку та членів їх сім'ї.	2	2
6.	Кризи раннього дорослого віку. Особливості взаємовідносин дітей раннього дорослого віку з батьками. Психологічне консультування осіб дорослого віку з питань гармонізації взаємовідносин з батьками.	2	
7.	Особливості взаємовідносин дітей з батьками у зрілому дорослому віці.	2	
8.	Специфічні проблеми літнього віку. Особливості взаємовідносин дітей з батьками похилого віку. Психологічне консультування з питань гармонізації взаємовідносин з батьками похилого віку.	4	2
9.	Психологічне консультування з питань адиктивної поведінки дітей.	2	
Разом		22	6

7. Теми практичних занять

№№ п/п	Тема	Кількість годин (денне)	Кількість годин (заочне)	Макс. кільк. балів
1	Раннє дитинство. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми раннього віку.	2		2/-
2	2. Особливості взаємовідносин батьків з дітьми дошкільного віку. Психологічне консультування дошкільників та їх батьків.	4	2	4/4
3	Особливості взаємовідносин батьків з дітьми молодшого шкільного віку. Психологічне консультування молодших школярів та членів їх родини.	2		2/-
4	Особливості взаємовідносин батьків з дітьми підліткового віку. Психологічне консультування підлітків та їх батьків.	2	2	2/4
5	Специфічні проблеми юнацького віку. Особливості взаємовідносин дітей юнацького віку з батьками. Психологічне консультування осіб юнацького віку та членів їх сім'ї.	2		2/-
6	Кризи раннього дорослого віку. Особливості взаємовідносин дітей раннього дорослого віку з батьками. Психологічне консультування осіб дорослого віку з питань гармонізації взаємовідносин з батьками.	2		2/-
7	Особливості взаємовідносин дітей з батьками у зрілому дорослому віці.	2		2/-
8	Специфічні проблеми літнього віку. Особливості взаємовідносин дітей з батьками похилого віку. Психологічне консультування з питань гармонізації взаємовідносин з батьками похилого віку.	3		3/-

9	Психологічне консультування з питань адиктивної поведінки дітей.	4	2	4/4
Разом		23	6	23/12

8. Самостійна робота

№№ п/п	Тема	Кількість годин (денне)	Кількість годин (заочне)	Макс. кільк. балів
1.	Адиктивна поведінка дітей. Особливості спілкування з батьками.	9	13	4/4
2.	Проблеми статевого розвитку. Особливості спілкування з батьками в період статевого розвитку.	9	13	4/4
3.	Проблеми поведінки дітей дошкільного віку. Особливості побудови взаємовідносин батьків з дітьми.	9	13	4/4
4.	Специфічні проблеми підліткового віку. Особливості взаємовідносин дітей підліткового віку з батьками.	9	15	5/4
5.	Психологічні проблеми юнацького віку. Особливості взаємовідносин дітей юнацького віку з батьками.	8	10	4/4
6.	Кризи дорослого віку. Особливості взаємовідносин дітей з батьками у зрілому дорослому віці.	8	10	4/4
7.	Старіння батьків. Проблеми гармонізації взаємовідносин дітей з батьками похилого віку.	8	10	4/4
8.	Сімейні конфлікти. Особливості побудови гармонічних стосунків між членами власної сім'ї.	8	12	4/4
9.	Конструктивне виховання дитини. Проблеми взаємовідносин дітей з батьками в період дорослішання.	7	12	5/4
Разом		75	108	38/36

9. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання.

Підготувати презентацію дослідження на одну з запропонованих тем.

1. Феномен єврейської матері.
2. Феномен єврейської дитини.
3. Феномен єврейської бабусі.
4. Феномен єврейського тата.
5. Феномен єврейського дідуся.
6. Особливості міжособистісної взаємодії в єврейській родині.
7. Особливості традиційного єврейського виховання.
8. Феномен єврейської тещі.
9. Феномен єврейської свекрухи.
10. Конфлікти в єврейській родині.

10. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- за домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- в залежності від основних дидактичних завдань: отримання нових знань, формування вмінь та навичок, перевірки й оцінки знань, а також усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- бліц-опитування;
- дискусії з проблемних ситуацій;
- реферативні виступи; тестування в письмовій формі;
- виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей або захисту реферативних робіт.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Кількість балів за дисципліну розглядається як сумарний бал, що включає поточну успішність, додаткові бали за виконання індивідуальної роботи.

11. Методи контролю

Усний, письмовий, програмований контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D	задовільно	
60–67	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	B
	75–82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка «5», але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	D
	60–67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, Е)– виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

12. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є екзамен.

Іспит з дисципліни «Психологія взаємовідносин батьків з дітьми різних вікових категорій» – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисциплін, а також передбачає складання іспиту під час сесії. На останньому тематичному навчальному занятті після закінчення обговорення теми заняття викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю і за виконання індивідуального завдання, повідомляє про допуск студента до підсумкової форми контролю.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій
2. Плани практичних занять
3. Завдання для самостійної роботи студентів
4. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Дуткевич Т. Дитяча психологія : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Дуткевич Т. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навчальний посібник для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 304 с.
3. Канавець Р. Психологія особистості : навч. посібник. Київ : Алерта, 2021. 134 с.
4. Максименко Д. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 200 с.
5. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. Вид. 2-е, стер. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
6. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ-Рівне, 2006. 525 с.
7. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 226 с.
8. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини від народження до дорослості : навч. посібник. Львів : Університетська книга, 2020. 459 с.

9. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку. Рівне : РДГУ, 2006. 364 с.
10. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навч. посіб. / ред.: Т. А. Дічевська. 2-ге вид., доповн. Київ : Академвидав, 2011. 382 с.
11. Тарашкевич М. Як підтримувати дітей у кризових ситуаціях. Порадник для батьків. Київ : Свічадо, 2022. 104 с.
12. Цільмак О. М., Лефертова В. О. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі. Київ, 2024. 266 с.
13. Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід упровадження. Посібник / Р. Коваль Р. та ін. Київ : Видавець Захаренко В. О., 2009. 168 с.

Додаткова:

1. Віннікот Дональд Розмова з батьками. Не страшний психоаналіз Віннікота. Київ : ЦУЛ, 2019. 118 с.
2. Гарт С. Годсон В. Шанобливі батьки, шанобливі діти. 7 ключів перетворення сімейного конфлікту на співпрацю. Харків : Ранок, 2020. 240 с.
3. Головін В. Як бути класним татом. Історії та досвід ідомих батьків. Київ : Брайт Букс, 2019. 280 с.
4. Джон М. Правила розвитку мозку дитини. Як виховати розумну та щасливу дитину від народження до п'яти. Київ : Наш Формат, 2019. 320 с.
5. Демяненко А. Б. Роль батька в психічному розвитку дитини. Практична психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 112 с.
6. Кілбі Е. Розблоковане батьківство. Як виростити здорових і щасливих дітей в епоху інформаційних технологій. Київ : КМ-Букс, 2019. 248 с. 5. Колупасєв А., Наконечна Л. Інклюзивне навчання. Вибір батьків. Київ : Ранок, 2019. 56 с.
7. Корчакова Н. В. Психологічні основи дитячої самопрезентації. Київ : ЦНЛ, 2021. 288 с.
8. Наказава Д. Уламки дитячих травм. Чому ми хворіємо і як це припинити? Київ : Book Chet, 2022. 384 с.
9. Перлман К. Ігноруйте! Щасливе виховання без надмірного контролю. Київ : Книголав, 2018. 240 с.
10. Петрановська Л. Якщо з дитиною складно. Київ : Vivat, 2020. 160 с.
11. Таніт К. Про що думає дитина? Практична психологія для сучасних батьків. Київ : Ранок, 2022. 424 с.
12. Фабер А., Мазліш Е. Як говорити, щоб діти нас слухали. Як слухати, щоб діти з нами говорили. Львів : Свічадо, 2024. 300 с.
13. Шрагіна Л. Немовля – малеча – підліток. Мудрі формули виховання. Київ : Брайт Букс, 2016. 160 с.